

ابعاد اثربخشی کمیته حسابرسی پس از قانون ساربینز-آکسلی

دکتر قدرت اله حیدری نژاد^۱

استادیار، گروه حسابداری، دانشگاه پیام نور، تهران

(تاریخ دریافت: ۲۱ شهریور ۱۴۰۰؛ تاریخ پذیرش: ۱۶ اسفند ۱۴۰۰)

باتوجه به بحران‌های مالی اوایل قرن حاضر و به دنبال آن تاکید مجامع قانونی و حرفه ای و وضع مقررات در زمینه نقش و مسئولیت‌های کمیته حسابرسی بخصوص قانون ساربینز-آکسلی شاهد پژوهش‌های گسترده ای در ارتباط با اثربخشی کمیته حسابرسی به موازات آن بوده ایم. که سمت وسوی این پژوهش‌ها همسوئی با الزامات و مقررات وضع شده از جمله قانون SOX و مستند سازی انتظارات از کمیته حسابرسی بوده است. هدف پژوهش حاضر بررسی چارچوب اثربخشی کمیته حسابرسی و پژوهش‌های صورت گرفته پس از SOX با استفاده از پژوهش‌های پیشین و به صورت کتابخانه ای می‌باشد. نتایج نشان دهنده اثرات مثبت کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی، کنترل‌ها و حسابرسی داخلی، فرآیند حسابرسی و واکنش مثبت بازار سرمایه می‌باشد. با اینحال نتایج در حوزه‌هایی مانند جبران خدمات اعضای کمیته و تخصص‌های غیرمالی اعضا، غیرقطعی و بعضاً متناقض می‌باشد. که این بخش‌ها می‌توانند حوزه مناسبی برای انجام پژوهش بیشتر در آینده باشد. در مجموع می‌توان گفت که شواهد و نتایج حاصل از بررسی‌های صورت گرفته از اثربخشی مقررات وضع شده مرتبط با ویژگی‌های کمیته حسابرسی حمایت می‌کند.

واژه‌های کلیدی: اصول حاکمیت شرکتی، اثربخشی کمیته حسابرسی، ساربینز-آکسلی.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

¹ haidarinejad@pnu.ac.ir

© (نویسنده مسئول)

(مقاله علمی - پژوهشی)

مقدمه

حاکمیت شرکتی در مفهوم کلی شامل قوانین، مقررات، ساختارها، فرآیندها، فرهنگ‌ها و سیستم‌هایی است که موجب دستیابی به هدف‌های پاسخگویی، شفافیت، عدالت و رعایت حقوق ذینفعان می‌شود. که با دستیابی به هدف پاسخگویی سه هدف دیگر نیز محقق می‌شود [۴]. هدف از اعمال حاکمیت شرکتی، اطمینان از برقراری چارچوبی است که توازن مناسبی بین آزادی عمل مدیریت، پاسخگویی و منافع انواع ذینفعان فراهم آورد [۱۶]. کمیته کادبری (۱۹۹۲، بخش ۲.۵) بیان می‌کند که حاکمیت شرکتی سیستمی است که شرکت‌ها به وسیله آن هدایت و کنترل می‌شوند [۳۳]. با این وجود فروپاشی شرکت‌هایی از قبیل ورلدکام^۱، انرون^۲ و... که موجب زیان زیادی به سرمایه‌گذاران و ذینفعان شد و حاصل سیستم‌های ضعیف حاکمیت شرکتی بود، موجب تاکید بیش از پیش بر ضرورت ارتقاء و اصلاح حاکمیت شرکتی در سطح بین‌المللی شده است [۱].

در این راستا کمیته حسابرسی به عنوان یکی از کمیته‌های دائمی هیئت مدیره با هدف تقویت حاکمیت شرکتی به حساب می‌آید. باین حال تقلب‌های گسترده در شرکت‌های ذکر شده حاکی از کنترل‌های داخلی ضعیف و گزارشگری‌های مالی ناکارآمد بود و به دنبال آن رسوایی‌های حسابداری و حسابرسی شرکت‌های Fannine mae و AIG موجب افزایش قابل توجه تعداد و اهمیت مسئولیت‌هایی شده است که به کمیته‌های حسابرسی محول شده است [۶۲]. به عنوان نمونه قانون ساربینز-آکسلی^۳ (۲۰۰۲) به منظور نظارت بر حاکمیت شرکتی مناسب و کنترل‌های داخلی مؤثر درون شرکت، در زمینه مسئولیت‌های کمیته، استقلال آن از مدیران، رسیدگی به شکایات در امور حسابداری و حسابرسی و تعامل با مشاوران خارج از شرکت (بخش ۳۰۱) و الزام کمیته به داشتن حداقل یک متخصص مالی (بخش ۴۰۷) به عمل آورده است [۶۰]. در ایران نیز اجرای ماده ۱۰ دستورالعمل کنترل‌های داخلی مبنی بر تصویب منشور کمیته حسابرسی در تاریخ ۱۳۹۱/۱۱/۲۳ و نیز تاکید ماده ۱۵ دستورالعمل حاکمیت شرکتی مصوب ۱۳۹۷/۰۴/۲۷ مبنی بر تشکیل و نظارت بر کمیته‌های حسابرسی مطابق ماده ۷ قانون بازار اوراق بهادار و اصلاح نهادی حاکمیت شرکتی در دستور کار قرار گرفته است [۸]. ساختار کمیته حسابرسی مشتمل بر ترکیب و ویژگی‌های اعضای کمیته حسابرسی مطابق ماده ۵ منشور کمیته حسابرسی بیان شده است [۲۰]. در پژوهش حاضر تلاش شده است به بررسی اثربخشی کمیته‌های حسابرسی پس از وضع قانون ساربینز-آکسلی پرداخته شود. در این راستا ضمن اشاره به نقش و مسئولیت‌های کمیته مبتنی بر الزامات نهادی قانون‌گذار و مجامع حرفه‌ای و بررسی چارچوب اثربخشی کمیته حسابرسی به دسته بندی و بررسی پژوهش‌های صورت گرفته در سطح بین‌المللی پس از SOX پرداخته می‌شود.

¹ Worldcom

² Enron

³ Sarbanes-Oxley(SOX)

کمیته حسابرسی و تئوری‌های حاکمیت شرکتی

اعضای کمیته حسابرسی می‌توانند نقش‌های حاکمیت شرکتی مختلفی را در داخل شرکت ایفاء کنند. این نقش‌ها با دیدگاه‌های نظری مختلف از جمله موارد زیر مشخص می‌شوند:

تئوری نمایندگی: در قرارداد منعقد شده بین مدیران و صاحبان شرکت، هدف مدیران باید خدمت به صاحبان سهام و اقدام در راستای حفظ منافع آنها باشد. و براین اساس هرگونه انحرافی از این رابطه منجر به یک مشکل نمایندگی می‌شود [۳۷]. در این راستا کمیته حسابرسی بر شیوه‌های گزارشگری مالی نظارت نموده و موجب ارتقای کیفی آن گردیده و در نتیجه عدم تقارن اطلاعاتی بین مدیریت و ذینفعان را به حداقل می‌رساند [۱۲].

تئوری وابستگی منابع: براین اساس سازمان‌ها تلاش می‌کنند تا با کاهش وابستگی، منابع را تحت مدیریت خود در بیاورند تا حیات خود را تضمین نمایند. کمیته حسابرسی شریک مدیریت است و به شرکت در راستای دستیابی به اهداف استراتژیک کمک می‌کند (به عنوان مثال شناسایی و تامین منابع) [۵۴].

تئوری نهادی: این دیدگاه بیان می‌کند بنگاه‌ها از قوانین، هنجارها و باورهای مبتنی بر قوانین برای دستیابی به مشروعیت و جمع آوری منابع اجتماعی، اقتصادی و سیاسی در جهت سازگاری با محیط‌های نهادی خاص با توجه به افزایش عملکرد شرکت پیروی می‌کنند [۶۶]. براین اساس کمیته حسابرسی تشریفاتی هستند و فقط جهت رعایت الزامات نهادهای قانون گذار در شرکت ایجاد شده و شکل آن‌ها بر محتوایشان ارجحیت دارد [۱۲].

تئوری سلطه مدیریت: براساس این تئوری کمیته حسابرسی تحت کنترل مدیریت است و تنها براساس الزامات قانونی وجود دارد. [۵۴].

تئوری ذینفعان: این تئوری بیان می‌کند که نیل به عملکرد مطلوب به مدیریت موفق همه روابط شرکت با ذینفعان آن بستگی دارد و مدیران باید در شرکت به صورتی کار کنند که رفاه اجتماعی همه اعضای شرکت شامل سهامداران، کارکنان، مشتریان، تأمین کنندگان و جامعه ای می‌شود که در آن کار می‌کنند [۱۷]. براین اساس هیئت مدیره از طریق کمیته حسابرسی به گروه‌های مختلف ذینفعان از جمله عموم مردم، سازمانهای نظارتی، اعتبار دهندگان و سایر گروه‌های ذینفع پاسخگو می‌باشد [۵۴].

تئوری مباشرت: در تئوری مباشرت، عملکرد مدیران باعث ایجاد تعادل بین منافع شخصی و منافع مالکان می‌شود و حتی ممکن است فعالیت در راستای منافع مالکان، مطلوبیت بیشتری را نسبت به فعالیت در جهت منافع شخصی برای مدیران به دنبال داشته باشد [۲۱]. براین اساس، دیدگاه نظارتی کمیته حسابرسی در راستای همسویی با این منافع مشترک توجیه می‌شود [۵۴].

مسئولیت‌های کمیته حسابرسی براساس الزامات مجامع قانونی و حرفه ای

تقلب‌های گسترده ای شرکت‌هایی مانند انرون، ورلدکام و... با وجود مسئولیت‌های اولیه برای کمیته حسابرسی، حاکی از کنترل‌های داخلی ضعیف و گزارشگری‌های مالی ناکارآمد بود [۶۲]. در واکنش به چنین رسوایی‌های، قانون ساربینز-آکسلی در سال ۲۰۰۲ به منظور تقویت سیستم حاکمیت شرکتی، در جهت حفاظت از سهامداران از روش‌های حسابداری متقلبانه، به تصویب رسید. تمرکز اصلی این قانون افزایش

اقتدار و پاسخ‌گویی کمیته حسابرسی است؛ چرا که این کمیته نقش تعیین‌کننده‌ای در حصول اطمینان از قابلیت اتکاء گزارشگری مالی، کنترل‌های داخلی، حسابرسی مستقل و مدیریت ریسک از طریق تلاش‌های نظارتی مستمر، ایفا می‌کند.

ادبیات کمیته حسابرسی پس از تصویب قانون ساربینزآکسلی در آمریکا، به طور گسترده و به طرق گوناگون این جنبه‌های مهم کمیته حسابرسی و تأثیرات آن روی فرآیندهای نظارتی کمیته حسابرسی را مورد توجه قرار داده‌اند؛ حتی در دوران پیش از تصویب این قانون نیز، موضوع اثربخشی کمیته حسابرسی اهمیت زیادی در ادبیات حسابداری داشته است. پیش از سال ۲۰۰۲، مجلس و نهادهای نظارتی تأکید بسیاری روی اثربخشی کمیته‌های حسابرسی داشته‌اند. از جمله گزارش کمیته روبان آبی^۱ (بی آر سی، ۱۹۹۹)، قوانین افشاء کمیسیون بورس اوراق بهادار^۲ (۱۹۹۹)، گزارش انجمن ملی واسطه‌های اوراق بهادار^۳ در خصوص کمیته حسابرسی را می‌توان عنوان نمود [۵۰]. در جدول شماره (۱) به صورت مقایسه‌ای خلاصه‌ای از مسئولیت‌ها و نقش‌های کمیته حسابرسی براساس بخش‌های قانون ساربینز-آکسلی، مقررات کمیسیون بورس اوراق بهادار و SORS (شامل بورس آمریکا^۴، نزدک^۵ و نیویورک^۶) ارائه شده است [۴۹].

جدول (۱) نقش و مسئولیت کمیته حسابرسی [۴۹].

قابل اجرا			بخش ۱	نواحی فعالیت کمیته
SEC ^۲	SROs ^۳	SOA ^۱		
				ساختار کمیته حسابرسی
✓	✓			• منشور
✓	✓			• شرایط عضویت
	✓			• جلسات
✓	✓	✓	۳۰۱	• استقلال
✓	✓	✓	۴۰۷	• سابقه/تخصص مالی
				فعالیت‌ها
✓	✓	✓	۴۰۷	• کنترل داخلی

^۱ blue ribbon commission

^۲ Securities and Exchange Commission (SEC)

^۳ NASDA

^۴ American Stock Exchange (AMEX)

^۵ National Association of Securities Dealers Automated Quotations

^۶ New York Stock Exchange

قابل اجرا				
SEC ^۲	SROs ^۱	SOA ^۱	بخش ۱	نواحی فعالیت کمیته
✓	۴✓	✓	۳۰۲/۹۰۶	• صورت‌های مالی میان دوره ای و سالیانه، تأیید مدیرعامل/مدیر مالی
		✓	۴۰۲	• اعطاء وام به مدیران
	✓			• کد رفتاری شرکت
		✓	۴۰۶	• کد رفتاری برای مدیران
				حسابرسان
	۴✓			حسابرسان داخلی
				حسابرسان مستقل
	✓	✓	۳۰۱	• تداوم فعالیت و حق الزحمه
	۴✓		۲۰۶	• تعیین
	✓	✓	۲۰۲	• خدمات غیرحسابرسی
	۴✓	✓	۲۰۳/۲۰۷	• چرخش حسابرس
	۴✓	✓	۳۰۱	• اختلاف نظرها
	✓	✓	۴۰۹،۴۰۱،۲۰۴	• سیاست‌های حسابداری انتقادی و افشاءها
				ارتباطات
	✓	✓	۳۰۱،۳۰۷	• استفاده از نظرات مشاوران حقوقی و دیگر مشاوران
	۵✓	✓	۳۰۱،۳۰۷،۸۰۶	• حمایت از افشاءگری
	۴✓			• الزامات شرکت‌های پذیرفته شده در بورس (تأییدیه سالیانه)
	✓			• الزامات شرکت‌های پذیرفته شده در بورس (تأییدیه هم زمان)
	✓			• آموزش
<p>^۱ قانون ساربینز آکسلی ۲۰۰۲.</p> <p>^۲ استانداردهای شرکت‌های پذیرفته شده در بورس‌های آمریکا، نزدک و نیویورک</p> <p>^۳ نقش‌های مالی کمیسیون بورس اوراق بهادار، افشاءهای کمیته حسابرسی.</p>				

قابل اجرا			بخش ۱	نواحی فعالیت کمیته
SEC ^۲	SROs ^۲	SOA ^۱		
^۴ فقط استانداردهای بورس نیویورک، همچنین انتشارات کمیسیون بورس اوراق بهادار شماره ۳۴۴۷۶۷۲. ^۵ فقط استانداردهای بورس نزدک. ^۶ حداقل یک نفر تخصص حسابداری یا تخصص در ارتباط با مدیریت مالی داشته باشد.				

تعریف کمیته حسابرسی

کمیته حسابرسی به طور معمول شامل سه تا پنج نفر از اعضای هیئت مدیره شرکت، بدون هیچ گونه مسئولیت عملیاتی در مدیریت مالی شرکت می‌باشد. ووظایف اصلی آن بررسی صورت‌های مالی، اثربخشی سیستم کنترل داخلی و حسابداری شرکت و یافته‌های حسابرسان و توصیه‌های در ارتباط با تعیین و دستمزد حسابرسان مستقل می‌باشد [۵۱]. اصطلاح کمیته حسابرسی به معنای کمیته (یا معادل آن) است که توسط واز میان تعدادی از اعضای هیئت مدیره به منظور نظارت بر فرآیندهای گزارشگری مالی و حسابداری و همچنین حسابرسی صورت‌های مالی می‌باشد (قانون بورس اوراق بهادار ایالات متحده سال ۱۹۳۴ پاراگراف ۳(a)(۵۸) و قانون ساربینز آکسلی سال ۲۰۰۲، بخش ۴۰۴). تاکید تعاریف فوق بر ترکیب کمیته حسابرسی با توجه به نسبت مشارکت مدیران مستقل باتوانائی‌های حرفه ای در انجام وظایف کلیدی گزارشگری مالی، حسابرسی و کنترل داخلی می‌باشد. [۴۷].

کیفیت و اثربخشی کمیته حسابرسی

کیفیت کمیته حسابرسی: کیفیت کمیته حسابرسی به طور معمول براساس شرایط استقلال، تخصص وسیعی و تلاش اعضای کمیته حسابرسی تعریف می‌شود؛ به عبارتی دیگر کیفیت کمیته حسابرسی با حفظ استقلال، عینیت و کمتر مستعد تاثیرات مدیریتی بودن تعریف می‌شود [۴۱]. در تعریف دیگر، کمیته حسابرسی با کیفیت، کمیته ای است که با حفظ استقلال از مدیریت، تضمین یکپارچگی گزارشگری مالی و تعیین حسابرسان مستقل، اعمال نظارت بر فرآیند حسابرسی و مدیریت ریسک را انجام دهد [۳۶].

چارچوب اثربخشی کمیته حسابرسی

پیرامون کیفیت و اثربخشی کمیته حسابرسی تحقیقات بسیاری انجام شده است. از جمله دلایل آن می‌توان به نگرانی‌های افزایش یافته در مورد حاکمیت شرکتی و کیفیت گزارشگری مالی در اوایل هزاره سوم اشاره نمود که این خود باعث افزایش انتظارات از کمیته حسابرسی شده است. براساس نظر دی زورت و همکاران (۲۰۰۲) یک کمیته حسابرسی اثربخش اعضای واجد شرایطی دارد که اختیار و منابع برای حفاظت از منافع سهامداران با اطمینان از گزارشگری مالی قابل اتکاء، کنترل‌های داخلی و مدیریت ریسک از طریق تلاش‌های نظارتی، را فراهم می‌سازد. براساس این تعریف، دی زورت و همکاران چارچوب کیفیت و اثربخشی کمیته‌های حسابرسی را بدین صورت تعیین نمودند:

* ترکیب-تخصص، استقلال، یکپارچگی و عینیت

*اختیار-مسئولیت‌ها، نفوذ (مشتق شده از هیئت مدیره کامل، قوانین دولت مرکزی و الزامات شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار)

*منابع-تعداد کافی اعضاء؛ دسترسی به مدیریت، حسابرسان داخلی و مستقل

*تلاش و استمرار-تشویق، انگیزه و پشتکار

براساس این چارچوب ترکیب کمیته حسابرسی، اختیار و منابع به عنوان ورودی‌های اصلی مورد نیاز برای دستیابی به کارایی و اثربخشی هستند. که این ورودی‌ها از طریق فرآیند اولیه مورد نیاز برای دستیابی به اثربخشی و کیفیت مدنظر یعنی تلاش و کوشش منجر به اثربخشی کمیته حسابرسی می‌شود [۳۹]. استدلال‌های مرتبط با کیفیت و اثربخشی کمیته‌های حسابرسی در بسیاری از کشورها برپایه توانایی آن در جهت کاهش نقاط ضعف کنترل‌های داخلی استوار است. ترلی و زمان (۲۰۰۴) به بررسی ادبیات تجربی کمیته حسابرسی و تاثیرات حاکمیتی آن پرداختند و چارچوبی را برای تحلیل تاثیر کمیته حسابرسی، شناسایی تاثیرات بالقوه آن بر کیفیت گزارشگری مالی و عملکرد شرکت تعیین کردند [۶۱]. که در جدول شماره (۲) ارائه شده است.

جدول (۲) چارچوب مورد انتظار اثربخشی کمیته حسابرسی [۶۱].

نواحی تاثیر گذار	نمونه ای از تاثیرات
انگیزه‌های ساختاری	- عوامل مرتبط با پذیرش کمیته حسابرسی و کاهش بالقوه هزینه‌های نمایندگی - ارتباط با سایر عوامل تاثیر گذار در ساختار حاکمیتی، مانند شرکت‌های حسابرسی
عملکرد حسابرسی	-انتخاب و حق الزحمه -استقلال حسابرسان مستقل -تاثیر بر فرآیند حسابرسی و ارتباطات حسابرس -نظارت بر کنترل داخلی و حسابرسی داخلی
کیفیت گزارشگری مالی	-تاثیر بر اشتباهات و بی نظمی‌ها -تصویب استانداردهای جدید و انتخاب سیاست‌های حسابداری -اقدامات قانونی/نظارتی برای گزارشات نادرست -کیفیت حسابرسی
عملکرد شرکت	-تاثیر پذیرش کمیته حسابرسی بر قیمت سهام و ایجاد ثروت برای سازمان

براساس دیدگاه بدارد و جندرون (۲۰۱۰) کمیته حسابرسی بانظارت مستقیم بر فرآیند گزارشگری مالی و نظارت غیرمستقیم بر کنترل‌های داخلی و حسابرسی مستقل، باعث بهبود کیفیت اطلاعات شود. که این امر منجر به بالا رفتن کیفیت اطلاعات و همچنین تقویت کنترل‌ها می‌شود. که به نوبه خود منجر به اعتماد بیشتر سرمایه گذاران نسبت به کیفیت گزارشگری مالی و عملکرد بازارهای مالی می‌شود [۳۲].

هو و همکاران (۲۰۱۲) با یکپارچه سازی چارچوب‌های اثربخشی کمیته حسابرسی دی زورت و همکاران (۲۰۰۲)، ترلی و زمان (۲۰۰۴) و بدارد و جندرون (۲۰۱۰)، یک چارچوب برای اثربخشی کمیته حسابرسی ارائه کردند که مبتنی بر دو جریان ادبیات پژوهش‌های مرتبط با اثربخشی کمیته حسابرسی یعنی تحقیقات

آرشیوی و کیفی، باتاکید بیشتر بر نظریه سازی وجود و عملکرد کمیته حسابرسی بود. براین اساس انجام موفقیت‌آمیز نقش‌های کمیته حسابرسی به عنوان ابعاد خروجی اثربخشی کمیته حسابرسی در حوزه گزارشگری مالی، حسابرسی مستقل، کنترل‌های داخلی (شامل حسابرسی داخلی) و انتظارات سرمایه‌گذاران به عوامل ورودی کیفیت کمیته حسابرسی شامل ترکیب (استقلال و تخصص)، قدرت و اختیار (اقتدار) و منابع و فرآیندهای عملکردی انجام وظایف کمیته شامل تداوم و فراوانی جلسات، ارتباطات، قدرت و رهبری منتج از ساختار حاکمیت شرکتی و تغییرات پس از قانون ساربینز-آکسلی وابسته است [۶۳].

ملک (۲۰۱۴) در پژوهشی به بررسی و طبقه‌بندی تحقیقات صورت گرفته پیرامون کمیته‌های حسابرسی پس از قانون ساربینز-آکسلی پرداخت. که با توجه به تاکید قانون مذکور، ترکیب کمیته حسابرسی (بالاخص استقلال و تخصص) به عنوان ابعاد ورودی کیفیت اثربخشی کمیته حسابرسی در راستای انجام وظایف نظارتی و ابعاد خروجی اثربخشی براساس طبقه‌بندی صورت گرفته شامل: فرآیند گزارشگری مالی، نارسائی‌های سیستم کنترل داخلی، مدیریت سود و سایر موارد (ریسک دعائی حقوقی، و واکنش بازار) بخش عمده‌ای از ادبیات موضوع را به خود اختصاص داده است [۵۰]. جدول (۳) طبقه‌بندی صورت گرفته را نشان می‌دهد.

جدول (۳) طبقه‌بندی تحقیقات کمیته حسابرسی پس از SOX [۵۰]

سایر (ریسک دعاوی حقوقی، واکنش بازار)	کاهش مدیریت سود	کنترل داخلی	کیفیت فرایند گزارشگری مالی	کیفیت حسابرسی داخلی و مستقل
(۱) تخصص کمیته حسابرسی	(۱) ترکیب کمیته حسابرسی: الف) استقلال ب) تخصص	(۱) ترکیب کمیته حسابرسی: الف) تخصص حسابداری ب) تخصص نظارتی	(۱) ترکیب کمیته حسابرسی: الف) استقلال ب) تخصص	(۱) ترکیب کمیته حسابرسی: الف) استقلال ب) تخصص
(۲) فرایند نظارتی کمیته حسابرسی	(۲) اثربخشی کمیته حسابرسی	(۲) وابستگی‌های کمیته حسابرسی	(۲) پاداش کمیته حسابرسی: الف) نقدی ب) سهام	(۳) پاداش کمیته حسابرسی اثربخشی کمیته حسابرسی

مروری بر پژوهش‌های صورت گرفته

در این بخش با توجه به جامعیت و انسجام چارچوب هو و همکاران (۲۰۱۲) و بر اساس طبقه‌بندی آن، به صورت اجمالی به بررسی پژوهش‌های صورت گرفته در ارتباط با اثربخشی کمیته حسابرسی پس از SOX پرداخته شده است. ضمن اینکه به پژوهش‌های داخلی صورت گرفته نیز در هر بخش اشاره شده است.

کمیته حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی

براساس نتایج پژوهش ابوت وهمکاران (۲۰۰۴) بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی (فعالیت، استقلال، تخصص مالی) و تجدید ارائه صورت‌های مالی رابطه منفی وجود داشت [۲۶]. پیت وجنین (۲۰۰۷) اعلام کردند که وجود کمیته حسابرسی بر کاهش افلام تعهدی غیرعادی تأثیر دارد [۵۵]. بادولاتو (۲۰۱۴) عنوان نمود که تخصص مالی کمیته حسابرسی با سطوح پائین تر مدیریت سود اندازه‌گیری شده توسط افلام تعهدی غیرعادی و افلام غیرمعمول حسابداری همراه است [۳۰]. الشاعر و همکاران (۲۰۱۷) نشان دادند که شرکت‌هایی با کمیته حسابرسی اثربخش، کیفیت افشای بالاتری دارند [۲۷]. براساس بررسی رایمو و همکاران (۲۰۲۱) از نمونه ای شامل ۱۲۵ شرکت در سطح بین المللی اندازه، استقلال و کثرت جلسات کمیته حسابرسی تأثیر مثبتی بر روی کیفیت یکپارچگی گزارشگری (اطلاعات مالی و غیرمالی) دارد، در حالی که تخصص مالی دارای چنین تأثیری نبود [۵۶]. یافته‌های پژوهش رضازاده و همکاران (۱۳۹۶) نشان داد که بین استقلال و تخصص اعضای کمیته حسابرسی با تجدید ارائه رابطه منفی و معناداری وجود دارد، در حالی که، بین اندازه کمیته حسابرسی و تجدید ارائه رابطه معناداری وجود ندارد [۹]. نتایج پژوهش تائبی نقندری و صائبی (۱۳۹۷) نشان دهنده کاهش آنتروپی صورت‌های مالی در صورت افزایش استقلال و تخصص کمیته حسابرسی می‌باشد [۳]. یافته‌های پژوهش مهرانی و همکاران (۱۳۹۹) حاکی از تأثیر تعداد اعضای مستقل و متخصص کمیته حسابرسی بر بهبود کیفیت سود بود [۲۲].

کمیته حسابرسی و حسابرسی مستقل

بررسی‌های چن و همکاران (۲۰۰۵) نشان دهنده ارتباط بین استقلال کمیته حسابرسی و استفاده از یک شرکت حسابرسی متخصص صنعت بود [۳۵]. در تحقیقی دیگر در کشور استرالیا توسط استوارت ومونرو (۲۰۰۷) نتایج نشان داد که وجود کمیته حسابرسی، کثرت جلسات کمیته حسابرسی و حضور حسابرس در جلسات آن به طور قابل توجهی ریسک حسابرسی درک شده را کاهش می‌دهد [۵۹]. کونته سوتو و مورونی (۲۰۱۴) به این نتیجه رسیدند بین اثربخشی کمیته حسابرسی و ریسک حسابرسی، رابطه منفی وجود دارد [۳۶]. سلطانا و لینگ (۲۰۱۵) نشان دادند که اعضای کمیته حسابرسی با تخصص مالی، تجربه قبلی کار در کمیته حسابرسی و استقلال با کمترین زمان تحویل گزارش حسابرسی مرتبط می‌باشد [۵۳]. کیم و همکاران (۲۰۱۷) نشان دادند که وجود متخصص مالی در کمیته حسابرسی به احتمال زیاد با حق الزحمه حسابرسی بالاتر (به عنوان نماینده کیفیت حسابرسی) همراه است و در صورتی که مدیرعامل قدرتمندی شرکت را مدیریت کند، تأثیر آن کمتر می‌شود [۴۴]. یافته‌های لاراساتی و همکاران (۲۰۱۹) نشان داد که کمیته‌های حسابرسی با استقلال بیشتر، هزینه حسابرسی را افزایش می‌دهند؛ چرا که پوشش حسابرسی بیشتری را درخواست می‌کنند [۴۰]. نتایج پژوهش دشت بیاض و اورادی (۱۳۹۵) نشان داد که تخصص مالی و استقلال کمیته حسابرسی ارتباط مثبت با حق الزحمه حسابرسی دارند. ولی ارتباطی بین اندازه کمیته حسابرسی و حق الزحمه حسابرسی مشاهده نشد [۱۸]. پژوهش داداشی و نوروزی (۱۳۹۷) نشان دهنده آن بود که اثربخشی کمیته حسابرسی مشتمل بر تخصص مالی، استقلال، جنسیت، اندازه کمیته حسابرسی باعث افزایش کیفیت حسابرسی می‌شود [۷]. با این وجود، یافته‌های باغومیان و

محمدی (۱۳۹۹) نشان داد که افزایش تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی موجب تضعیف رابطه مستقیم میان ریسک‌های محیطی شرکت (مالی، عملیاتی و تجاری) و حق الزحمه حسابرسی نخواهد شد [۲].

کمیته حسابرسی، کنترل‌های داخلی و حسابرسی داخلی

کارسلو و همکاران (۲۰۰۵) دریافتند که ماهیت نظارتی کمیته حسابرسی با تغییرات در بودجه حسابرسی داخلی مرتبط است [۳۴]. ژانگ و همکاران (۲۰۰۷) با استفاده از اطلاعات افشاء شده شرکت‌ها در k-۱۰، Q-۱۰، دریافتند که شرکت‌های با تعداد کمتر متخصصان مالی، به ویژه متخصصان حسابداری به احتمال بیشتر به عنوان شرکت‌های دارای نقاط ضعف کنترل‌های داخلی شناخته می‌شوند [۶۵]. در بررسی جان استون و همکاران (۲۰۱۱) نتایج نشان دهنده این بود که صلاحیت، شایستگی و انگیزه کمیته حسابرسی دارای رابطه مثبت با اصلاح نقاط ضعف کنترل‌های داخلی می‌باشد [۴۶]. لینگ لی و همکاران (۲۰۱۶) دریافتند که در صورت کم بودن قدرت مدیرعامل شرکت رابطه بین تخصص مالی کمیته حسابرسی و میزان وقوع نقاط ضعف کنترل‌های داخلی منفی است و هنگام افزایش قدرت مدیریت این ارتباط دیگر منفی نیست [۴۸]. بررسی اشفق و روی (۲۰۱۹) بیانگر تاثیر مثبت ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر میزان افشاءهای صورت گرفته در سیستم کنترل داخلی بود، هرچند که با حضور نمایندگان زن و یا افراد خارج از شرکت در کمیته حسابرسی ارتباط منفی داشت [۲۹]. نتایج پژوهش مصلح (۱۳۹۳) حاکی از آن بود که کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی با استقلال کمیته حسابرسی رابطه مثبت دارد [۱۹]. بررسی نژادی (۱۳۹۵) نشان داد که بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی شامل استقلال، تجربه، کثرت جلسات کمیته و برگزاری جلسات مکرر با مدیر حسابرسی داخلی و اجرای توصیه‌های حسابرسی داخلی رابطه وجود دارد [۲۳]. باینحال نتایج پژوهش خزائی (۱۳۹۶) حاکی از این بود که بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و گزارش نقاط ضعف کنترل‌های داخلی در گزارش حسابرسی رابطه ای وجود ندارد. یافته‌های حاصل از پژوهش قائمی و همکاران (۱۳۹۹) حاکی از رابطه منفی بین اندازه و تخصص کمیته حسابرسی با نقاط ضعف مشاهده شده در کنترل‌های داخلی بود [۱۴].

کمیته حسابرسی و انتظارات سرمایه گذاران

براساس تحقیق دیویدسون و همکاران (۲۰۰۴) اعلام داوطلبانه انتصاب‌های صورت گرفته اعضای جدید دارای تخصص مالی در کمیته‌های حسابرسی واکنش مثبت بازار را به دنبال داشت [۳۸]. در پژوهش صورت گرفته توسط هنری (۲۰۰۸) در کشور استرالیا نتایج نشان داد که عوامل حاکمیتی داخلی مثل وجود کمیته حسابرسی، به طور قابل ملاحظه ای روی ارزش شرکت اثر می‌گذارد [۴۳]. در نقطه مقابل نتایج پژوهش بریک و چیدامبرن (۲۰۱۰) نشان داد که فعالیت‌های نظارتی کمیته حسابرسی دارای تأثیر منفی بر ارزش شرکت است [۳۲]. براساس بررسی سینگ وی و همکاران (۲۰۱۳) بازار نسبت به خروج مدیران متخصص حسابداری واکنش منفی قابل توجهی داشت اما برای سایر تخصص‌ها و همچنین مدیران غیر متخصص چنین وضعیتی وجود نداشت [۵۲]. رید (۲۰۱۵) نشان داد که افشاهای مازاد بر موارد الزامی از سوی کمیته حسابرسی و حسابرسان اطلاعات مفید و جدیدی را برای سرمایه‌گذاران فراهم می‌کند که

به منظور کاهش عدم تقارن اطلاعاتی استفاده می‌شود [۵۷]. یافته‌های کانگ (۲۰۱۹) نشان داد که اعضای کمیته حسابرسی در حضور سرمایه‌گذاران پیچیده (دارای تخصص، دانش بازار و سرمایه کافی) وظیفه نظارتی و رفتارهای پرسشگرانه بیشتری را انجام می‌دهند [۶۴].

نتایج تحقیق یوسفی (۱۳۹۶) بیانگر آن بود که تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی با تاثیر قابل ملاحظه‌ای که در ارتقای کیفیت گزارشگری مالی دارند، به طور غیر مستقیم از پدیده خطر سقوط قیمت سهام جلوگیری می‌کنند [۲۵]. نتایج پژوهش کیان و فقیه (۱۳۹۷) نشان داد که تخصص حسابداری و استقلال کمیته حسابرسی بر نوسان‌پذیری بازده سهام به‌عنوان معیار ریسک تأثیر مثبت دارند [۱۵]. پژوهش عبدی و همکاران (۱۳۹۹) حاکی از رابطه معنادار بین اندازه و تنوع جنسیتی اعضای کمیته حسابرسی با هزینه سرمایه سهام عادی بود، هر چند بین تخصص و استقلال اعضای کمیته با هزینه سرمایه ارتباطی مشاهده نشد [۱۱].

شکل‌گیری کمیته حسابرسی در ایران

پس از وقوع بحران‌های مالی در آمریکا، ضرورت ایجاد کمیته حسابرسی در شرکت‌ها، یکی از دستورالعمل‌های مهم و مؤثر بود که حتی در سایر کشورها نیز نمود پیدا کرد. در ایران نیز در راستای اجرای ماده ۱۰ دستورالعمل کنترل‌های داخلی برای ناشران پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران، منشور کمیته حسابرسی در تاریخ ۱۳۹۱/۱۱/۲۳ در ۱۴ ماده و ۲ تبصره به تصویب هیئت مدیره سازمان بورس اوراق بهادار تهران رسید که از تاریخ تصویب لازم اجرا است. ماده ۱۵ دستورالعمل حاکمیت شرکتی مصوب ۱۳۹۷/۰۴/۲۷ مبنی بر تشکیل و نظارت بر کمیته‌های حسابرسی مطابق ماده ۷ قانون بازار اوراق بهادار و اصلاح نهادی حاکمیت شرکتی تأکید مجددی بر نقش و جایگاه کمیته حسابرسی در ساختار حاکمیت شرکتی شرکت‌ها می‌باشد [۸].

در مقایسه منشور کمیته حسابرسی مصوب سال ۱۳۹۱ با منشور کمیته حسابرسی داخلی (۲۰۱۳)، قانون ساربینز-آکسلی (۲۰۰۲) و همچنین منشور موسسات بزرگ حسابرسی در سطح بین‌المللی و دستورالعمل‌های راهنمای کمیته‌های حسابرسی و... کم توجهی به گستره نقش، مسئولیت‌ها و اختیارات کمیته پس از قانون SOX را می‌توان مشاهده نمود. به عنوان نمونه در مورد عامل استقلال به عنوان یکی از عوامل کلیدی اثربخشی کمیته، می‌توان به استقلال اکثریت اعضای کمیته حسابرسی در ایران (بند ۱ ماده ۵) در مقایسه با استقلال کلیه اعضاء کمیته (منشور انجمن حساب‌رسان داخلی آمریکا، ۲۰۱۳) و مستقل بودن اعضای کمیته حسابرسی از شرکت (بند ۳۰۱ قانون SOX) اشاره نمود [۵۸]، [۴۵]. همچنین براساس بند ۱۲ ماده (۹) منشور کمیته حسابرسی اعلام نظر قبلی در خصوص ارائه خدمات غیرحسابرسی به عنوان مسئولیت کمیته حسابرسی در نظر گرفته شده است [۲۰]. در حالیکه بر اساس بند ۲۰۲ قانون SOX کمیته حسابرسی باید همه خدمات حسابرسی و غیر حسابرسی و همچنین بیانیه شوارای گزارشگری مالی^۱ (۲۰۱۶) و آگذاری کلیه خدمات غیر حسابرسی را از قبل تصویب کند [۵۸]، [۴۲]. در مورد قدرت

^۱ Financial Reporting Council (FRC)

و اختیار کمیته حسابرسی به عنوان یکی از عوامل کلیدی اثربخشی کمیته، انتخاب حسابرسان داخلی و مستقل و تصویب برنامه سالانه واحد حسابرسی داخلی و تصویب دستمزد و پاداش آنها توسط هیئت مدیره (بند ۲ و ۹ از ماده ۸ و بند ۳ ماده ۹) صورت می‌گیرد در حالیکه بر مبنای قانون ساربینز-آکسلی (بخش ۳۰۱) و مطابق منشور کمیته حسابرسی انجمن حسابرسان داخلی امریکا اختیارات و مسئولیت‌های کمیته‌های حسابرسی نسبت به دوره‌های قبل از رسوایی‌هایی نظیر انرون و... بسیار گسترده‌تر شده و پهنه اختیارات از انتخاب ویا انتصاب حسابرسان تا انفصال ویا برکناری آنها را شامل می‌شود. که عدم توجه به این موضوعات می‌تواند بستر نامناسبی را برای بررسی عملکرد حسابرسان (مستقل و داخلی) و به دنبال آن تاثیر نامطلوب بر کیفیت گزارشگری مالی را به دنبال داشته باشد [۲۴].

ولذا به نظر می‌رسد با توجه به موارد ذکر شده و توجه ناکافی به استقلال، قدرت و اختیارات کمیته حسابرسی، نمی‌توان انتظار داشت که کمیته حسابرسی شرکت‌ها با اتکا به منشور کمیته، اثربخشی و کیفیت مناسبی را برای ایفای مناسب نقش نظارتی خود داشته باشد. از طرفی اکنون نیز با گذشت چند سال از تشکیل کمیته‌ها موضوع اثربخشی آنها از اهمیت بیشتری برخوردار شده است. در محیط ایران تشکیل این کمیته‌ها در ابتدا با مخالفت‌های متعددی همراه بوده و برخی کارشناسان اعتقاد بر این داشته اند که تشکیل کمیته‌های حسابرسی با توجه به ساختارهای موجود تاثیرگذار نخواهد بود و صرفاً هزینه شرکت‌ها را افزایش می‌دهد. بسیاری از خبرگان و پژوهشگران معتقدند کمیته‌های حسابرسی با موانع متعددی در راه دستیابی به اهداف خود مواجه است و باید آسیب‌ها و چالش‌هایی که مانع عملکرد اثربخش کمیته‌های حسابرسی است آسیب شناسایی شود [۱۳]. در این راستا با توجه به نوپا بودن تشکیل کمیته‌های حسابرسی در ایران، نقش نهادهای نظارتی، قانون‌گذار و انجمن‌های حرفه‌ای همچون سازمان بورس و اوراق بهادار، سازمان حسابرسی و جامعه حسابداران رسمی در راستای ایفای وظیفه نظارتی خود در مواردی چون نظارت در زمینه حسن اجرای منشور، تدوین قوانین و مقررات لازم متناسب با اصول حاکمیت شرکتی، تدوین استانداردهای مورد نیاز حاکمیت شرکتی و به طور خاص کمیته حسابرسی، تدوین آئین رفتار حرفه‌ای برای اعضای کمیته حسابرسی، انتشار جدیدترین کتب و دستورالعمل‌های راهنمای کمیته‌های حسابرسی در سطح بین المللی و... می‌تواند نقش مؤثری را در بالا بردن اثربخشی کمیته حسابرسی داشته باشد.

نتیجه گیری

با توجه به بحران‌های مالی و تقلب‌های گسترده حسابداری صورت گرفته در شرکت‌هایی مانند انرون، ورلدکام، پارامالات و... که منجر به از دست رفتن اعتماد سرمایه‌گذاران و بازار سرمایه گردید قانون‌گذاران و نهادهای حرفه‌ای قوانین و مقررات گسترده‌ای را با هدف تقویت ساز و کارهای حاکمیت شرکتی به خصوص کمیته حسابرسی وضع نمودند که از جمله آنها می‌توان به تصویب قانون ساربینز-آکسلی در ۲۵ ژوئیه سال ۲۰۰۲ اشاره نمود. که تمرکز اصلی این قانون افزایش اقتدار و پاسخ‌گویی کمیته با توجه به نقش تعیین کننده آن در حصول اطمینان از کیفیت گزارشگری مالی، کنترل‌های داخلی، حسابرسی داخلی و مستقل و مدیریت ریسک از طریق تلاش‌های نظارتی می‌باشد.

در پژوهش حاضر ضمن بررسی ارتباط بین کمیته حسابرسی و تئوری‌های مرتبط با حاکمیت شرکتی و اشاره به مسئولیت‌های کمیته حسابرسی براساس الزامات مجامع قانونی و حرفه‌ای به بررسی چارچوب اثربخشی کمیته حسابرسی با توجه به تحقیقات گسترده صورت گرفته پس از SOX پرداخته شد. که در این زمینه مهمترین چارچوب‌های ارائه شده مشتمل بر چارچوب اثربخشی دی زوررت و همکاران (۲۰۰۲)، ترلی و زمان (۲۰۰۴)، بدارد و جندرون (۲۰۱۰)، هو و همکاران (۲۰۱۲) و ملک (۲۰۱۴) مورد بررسی قرار گرفت. در ادامه به بررسی پژوهش‌های صورت گرفته پس از SOX بر اساس براساس ابعاد خروجی اثربخشی کمیته حسابرسی پرداخته شد. نکته حائز اهمیت در ارتباط با پژوهش‌های صورت گرفته همسویی آنها با الزامات و مقررات وضع شده از جمله قانون SOX می‌باشد. به عبارت دیگر سمت وسوی پژوهش‌های صورت گرفته مستند سازی انتظارات از کمیته حسابرسی پس از وضع قوانین در اوایل قرن بیست و یکم می‌باشد.

براساس نتایج به نظر می‌رسد که اجماع در زمینه تاثیر مثبت کمیته حسابرسی (با حفظ ویژگی‌های استقلال و تخصص مالی) بر روی کیفیت و گزارشگری مالی وجود دارد. همچنین نتایج نشان دهنده آن است که کمیته حسابرسی مستقل تر و دارای تخصص مالی ضمن تاثیر بر نقاط ضعف کنترل‌های داخلی و حسابرسی داخلی به احتمال بیشتر به دنبال سطح بالاتری از اطمینان بخشی حسابرسی مستقل و درخواست سطح پائین تری از درخواست انجام خدمات غیرحسابرسی از سوی حسابرسان مستقل می‌باشند. از سوی دیگر شواهد نشان دهنده واکنش مثبت بازار سهام و سرمایه گذاران به حضور اعضای دارای تخصص مالی در کمیته حسابرسی می‌باشد. بااین حال نتایج در ارتباط با موضوعاتی همچون پاداش و جبران خدمات اعضای کمیته، روابط آنها با مدیران اجرایی و سایر تخصص‌های اعضای کمیته قطعی نبوده و در پاره‌ای از موارد متناقض می‌باشد. که این بخش‌ها می‌توانند حوزه مناسبی برای انجام پژوهش بیشتر در آینده باشد. در مجموع می‌توان گفت که شواهد و نتایج حاصل از بررسی پژوهش‌های صورت گرفته از اثربخشی مقررات وضع شده مرتبط با ویژگی‌های کمیته حسابرسی حمایت می‌کند.

فهرست منابع

۱. اسعدی، عبدالرضا. (۱۳۹۵). "حاکمیت شرکتی و عملکرد شرکت‌های هلدینگ و تابعه در بورس اوراق بهادار تهران". **راهبرد مدیریت مالی**، دوره ۴، شماره (۴)، صص ۱۵۱-۱۲۹.
۲. باغومیان، رافیک، محمدی، عرفان. (۱۳۹۹). "اثر تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی بر رابطه میان ریسک‌های محیطی شرکت و حق‌الزحمه حسابرسی". **مطالعات تجربی حسابداری مالی**، ۱۷(۶۷)، ۸۷-۵۷.
۳. ثابئی نقندری، امیرحسین، صادقی، مسعود. (۱۳۹۷). "کمیته حسابرسی و آنتروپی صورت‌های مالی". **پژوهش‌های کاربردی در گزارشگری مالی**، ۷(۱)، صص ۱۷۰-۱۴۳.
۴. ثقفی، علی، برزیده، فرخ، طالبی نجف آبادی، عبدالحسین. (۱۳۹۵). "بررسی رابطه بین تشکیل کمیته حسابرسی با از موسسان بودن مدیرعامل، اندازه و استقلال هیات مدیره در شرکت‌های عرضه اولیه شده در بورس اوراق بهادار تهران". **تحقیقات حسابداری و حسابرسی**، انجمن حسابداری ایران، ۸(۳۳)، صص ۲۱-۴.
۵. خراشادی محمد، مرادی محمدعلی، پایان علی. "اثربخشی کمیته حسابرسی و ضعف در کنترل‌های داخلی: آیا جنسیت اعضای کمیته حسابرسی اهمیت دارد؟". **دانش حسابرسی**، ۱۳۹۹؛ ۲۰ (۷۹)

۶. خزانی صنعان. (۱۳۹۶). " بررسی رابطه ویژگی‌های کمیته حسابرسی و ضعف کنترل داخلی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران"، پایان نامه کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه قم، دانشکده اقتصاد و حسابداری.
۷. داداشی، ایمان، نوروزی، محمد. (۱۳۹۷). "ارائه مدلی برای تبیین اثربخشی کمیته حسابرسی و کیفیت حسابرسی مبتنی بر معادلات ساختاری" **پژوهش‌های تجربی حسابداری**، ۸(۲)، صص ۲۷۲-۲۵۱.
۸. دستورالعمل حاکمیت شرکتی. (۱۳۹۷). مصوب هیئت مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار (مصوب ۱۳۹۷/۰۴/۲۷).
۹. رضازاده، جواد، عبدی، مصطفی، کاظمی علوم، مهدی. (۱۳۹۶). "ویژگی‌های کمیته حسابرسی و تجدید ارائه صورت‌های مالی"، **پژوهش‌های حسابداری مالی**، ۹(۳)، صص ۱۶-۱.
۱۰. رضازاده، جواد، عبدی، مصطفی و کاظمی علوم، مهدی. (۱۳۹۶). "ویژگی‌های کمیته حسابرسی و تجدید ارائه صورت‌های مالی"، **پژوهش‌های حسابداری مالی**، ۳(۳۳)، صص ۱-۱۶.
۱۱. عبدی مصطفی، آقایی محمدعلی، امینیان ابولفضل، کاظمی علوم مهدی. "ویژگی‌های کمیته حسابرسی و هزینه سرمایه سهام عادی: آزمون تجربی نظریه وابستگی منابع". **دانش حسابرسی**. ۱۳۹۹؛ ۲۰ (۷۹)
۱۲. عبدی مصطفی، ثنایی محمدی محمدحسین، کاظمی علوم مهدی، حیدری یونس. (۱۳۹۸). "اثربخشی ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر عدم تقارن اطلاعاتی: دیدگاه نظریه نمایندگی". **دانش حسابرسی**، ۱۹ (۷۴) صص ۲۳۶-۲۰۹.
۱۳. علوی سیدمصطفی، قائمی محمدحسین. (۱۳۹۶). "آسیب شناسی کمیته‌های حسابرسی". **دانش حسابرسی**، ۱۷ (۶۸) صص ۱۲۷-۱۴۷.
۱۴. قائمی، فاطمه، مرادی، زهرا، علوی، غلامحسین. (۱۳۹۹). "تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر کنترل‌های داخلی و مدیریت سود". **پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی**، ۱۲(۴۶)، ۲۵۹-۲۸۰.
۱۵. کیان علیرضا، فقیه، محسن. (۱۳۹۷). "تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر ریسک شرکت". **دانش حسابداری**، ۹(۳)، صص ۲۰۸-۱۷۷.
۱۶. گرد، عزیز، محمدی، منصور، گلدوست، مجید. (۱۳۹۴). "بررسی رابطه بین ویژگی‌های حاکمیت شرکتی و وجه نقد نگهداری شده"، **بررسی‌های حسابداری و حسابرسی**، دوره ۲۲ شماره (۲)، صص ۲۶۳-۲۷۸.
۱۷. گل محمدی شورکی، مجتبی. (۱۳۹۶). "تأثیر مدیریت ذینفعان بر عملکرد و ارزش شرکت: باتحلیل سازو کارهای حاکمیت شرکتی"، رساله دکتری حسابداری، دانشگاه شهید باهنر کرمان، دانشکده مدیریت و اقتصاد.
۱۸. لاری دشت بیاض، محمود، اورادی، جواد. (۱۳۹۵). "ویژگی‌های کمیته حسابرسی و حق الزحمه حسابرسی: شواهدی از بورس اوراق بهادار تهران". **پژوهش‌های تجربی حسابداری**، ۶(۲)، ۶۹-۹۴.
۱۹. مصلح نیلوفر. (۱۳۹۳). "بررسی رابطه میان نظام راهبری شرکتی با کیفیت حسابرسی داخلی". پایان نامه کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده علوم اقتصادی.
۲۰. منشور کمیته حسابرسی. (۱۳۹۱)، سازمان بورس و اوراق بهادار. مصوب هیئت مدیره بورس اوراق بهادار تهران.
۲۱. مهدوی غلامحسین، منفرد مهارلویی محمد. (۱۳۹۰). "ترکیب هیات مدیره و هزینه‌های نمایندگی بررسی مفروضات تئوری مباشرت در شرکت‌های ایرانی". **تحقیقات حسابداری و حسابرسی**، انجمن حسابداری ایران، دوره: ۳ شماره (۱۰) صص ۸۴-۹۷.
۲۲. مهرانی، ساسان، عبادی نقرلو، رویا، حسین زاده، سهراب. (۱۳۹۹). "بررسی تاثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی و ارائه گزارش کنترل‌های داخلی بر کیفیت سود". **پیشرفت‌های حسابداری**، ۱۲(۱)، صص ۳۲۲-۲۹۹.
۲۳. نزادی مهدی. (۱۳۹۵). " رابطه بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و اجرای توصیه‌های حسابرسی داخلی"، پایان نامه کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه علامه طباطبائی، دانشکده مدیریت و حسابداری.

۲۴. وارثیان کامران. (۱۳۹۳). "مدل منشور کمیته حسابرسی انجمن حسابرسان داخلی امریکا و و بورس ایران". **دو ماهنامه حسابرس**، شماره ۷۲.
۲۵. یوسفی علیرضا. (۱۳۹۶). "رابطه کیفیت گزارشگری مالی و خطر سقوط قیمت سهام با تاکید بر تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی و فرصتهای رشد"، پایان نامه کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه علامه طباطبائی، دانشکده مدیریت و حسابداری.
26. Abbott, L.J., Parker, S. and Peters, G.F. (2004). "Audit committee characteristics and restatements", **Auditing: A Journal of Practice & Theory**, 23, pp. 69–87.
27. Al-Shaer, H., Salama, A. and Toms, S. (2017). "Audit committees and financial reporting quality", **Journal of Applied Accounting Research**, Vol. 18 No. 1, pp. 2-21.
28. Anderson, R.C., Mansi, S.A. and Reeb, D.M. (2004). "Board characteristics, accounting report integrity", and the cost of debt. **Journal of Accounting and Economics**, 37, pp. 315–342.
29. Ashfaq, K. and Rui, Z. (2019), "The effect of board and audit committee effectiveness on internal control disclosure under different regulatory environments in South Asia", **Journal of Financial Reporting and Accounting**, Vol. 17 No. 2, pp. 170-200.
30. Badolato, P. G., Donelson, D. C., & Ege, M. (2014). "Audit committee financial expertise and earnings management: The role of status", **Journal of Accounting and Economics**, 58(2–3), 208–230.
31. Bédard, J., and Géndron, Y. (2010). "Strengthening the financial reporting system: Can audit committees deliver? ", **International Journal of Auditing**, Vol. 14 No. 2, pp. 174-210.
32. Brick, I.E. and Chidambaran, N.K. (2010). "Board meetings, committee structure, and firm value", **Journal of Corporate Finance**, 16, pp. 533–553.
33. Brown, Philip & Beekes, Wendy & Verhoeven, Peter. (2011). "Corporate Governance, Accounting and Finance: A Review". **Accounting and Finance**. 51. 96-172.
34. Carcello, J.V., Hermanson, D.R. and Raghunandan, K. (2005). "Factors associated with US public companies' investment in internal auditing". **Accounting Horizons**, 19, pp. 69–84.
35. Chen, Y.M., Moroney, R. and Houghton, K. (2005). "Audit committee composition and the use of an industry specialist audit firm", **Accounting and Finance**, 45, pp. 217–239.
36. Contessotto, Christine and Moroney, Robyn. (2014). "The Association between Audit Committee Effectiveness and Audit Risk". **Accounting & Finance**, Vol. 54, Issue 2, pp. 393-418, 2014.
37. Darweesh, Mohamed. (2015). "Correlations Between Corporate Governance, Financial Performance, and Market Value". Walden University, ProQuest Dissertations Publishing, 2015.
38. Davidson, Wallace N. and Xie, Biao and Xu, Weihong (2004). "Market Reaction to Voluntary Announcements of Audit Committee Appointments: The Effect of Financial Expertise". **Journal of Accounting and Public Policy**, Volume 23, Issue 4, Pages 279-293.
39. DeZoort, F. T., D. R. Hermanson, D. S. Archambeault, and S. A. Reed (2002). "Audit committee effectiveness: a synthesis of the empirical audit committee literature", **Journal of Accounting Literature** 21, 38–75.

40. Dyah Ayu Larasati, Melinda Cahyaning Ratri, Mohammad Nasih & Iman Harymawan | Collins G. Ntim (2019) "Independent audit committee, risk management committee, and audit fees", **Cogent Business & Management**, 6:1.
41. Gladys Lee and Neil L. Fargher ((2018). "The Role of the Audit Committee in Their Oversight of Whistle-Blowing", **AUDITING: A Journal of Practice & Theory**: Vol. 37, No. 1, pp. 167-189.
42. Guidance on Audit Committees(2016),available: <https://www.frc.org.uk/getattachment/6b0ace1d-1d70-4678-9c41-0b44a62f0a0d/Guidance-on-Audit-Committees-April-2016.pdf>
43. Henry, Darren(2008). "Corporate Governance Structure and the Valuation of Australian Firms: Is There Value in Ticking the Boxes? " (2008-05). **Journal of Business Finance & Accounting**, Vol. 35, Issue 7-8, pp. 912-942..
44. Hyungtae Kim, Byungjin Kwak, Youngdeok Lim & Jaeyoon Yu (2017). "Audit committee accounting expertise, CEO power, and audit pricing", **Asia-Pacific Journal of Accounting & Economics**, 24:3-4, 421-439.
45. Institute of Internal Auditors(2013), "Quality Ensuring Excellence, Model Audit Committee Charter".
46. Johnstone, K., Li, C., & Rupley, K. H. (2011). Changes in corporate governance associated with the revelation of internal control material weaknesses and their subsequent remediation, **Contemporary Accounting Research**, 28(1), 331–383.
47. Lee, P. (2011). "The Audit Committee as an Additional Mechanism of Corporate Governance in China, published doctoral dissertation", University of Manchester.
48. Ling Lei Lisic Terry L. Neal Ivy Xiyang Zhang Yan Zhang(2016). "CEO Power, Internal Control Quality, and Audit Committee Effectiveness in Substance Versus in Form", **Contemporary Accounting Research** Volume33, Issue3, Pages 1199-1237
49. Louis Braiotta Jr., R. Trent Gazzaway, Robert Colson, Sridhar Ramamoorti(2010). "The Audit Committee Handbook", 5th Edition Published by John Wiley & Sons.
50. Malik, Mahfuja, (2014). "Audit Committee Composition and Effectiveness: A Review of Post-SOX Literature", **J Manag Control** 25: 81.
51. Marrian, I. (1988). "Audit Committees, Institute of Chartered Accountants in Scotland".
52. Meghna Singhvi, Dasaratha V. Rama, Abhijit Barua (2013) "Market Reactions to Departures of Audit Committee Directors". **Accounting Horizons**, Vol. 27, No. 1, pp. 113-128.
53. Nigar Sultana Harjinder Singh(2015). "Audit Committee Characteristics and Audit Report Lag", **International Journal of Auditing**__Volume19, Issue2, July 2015, Pages 72-87.
54. Obermire, K.M. (2016), "Audit committee members' social identities and corporate governance roles", The University of Wisconsin - Madison.
55. Piot, C. and Janin, R. (2007). "External auditors, audit committees and earnings management in France", **European Accounting Review**, 16, pp. 429–454.
56. Raimo N, Vitolla F, Marrone A, Rubino M.(2021) "Do audit committee attributes influence integrated reporting quality? An agency theory viewpoint". **Bus Strat Env.**, 30:522–534
57. Reid, Lauren Carse.(2015). "Are Auditor and Audit Committee Report Changes Useful to Investors? Evidence from the United Kingdom. PhD diss", University of Tennessee.
58. Sarbanes Oxley Act of 2002, H.R. Rep. No. 107 610, July 25, 2002.

59. Stewart, J. and Munro, L. (2007). "The impact of audit committee existence and audit committee meeting frequency on the external audit: perceptions of Australian Auditors", **International Journal of Auditing**, 11, pp. 51-69.
60. Teed, Dan Graham.(2010). "The Changing Role and Responsibilities of Audit Committees in the United States". Doctor of Philosophy (Accounting), University of North Texas.
61. Turley, S., and Zaman, M. (2004). "The corporate governance effects of audit committees", **Journal of Management and Governance**, Vol. 8, pp. 305-332.
62. Verschoor, Curtis C. (2008). "Audit Committee Essentials" John Wiley & Sons Inc., Hoboken, New Jersey.
63. Wu, J., Habib, A., & Weil, S. (2012). "Audit committee effectiveness: A synthesis of the audit committee literature", **Corporate Board : role, duties and composition**, 8(1), 15-31.
64. Yoon Ju Kang(2019). "Are Audit Committees more challenging given a specific investor base? Does the answer change in the presence of prospective critical audit matter disclosures? ", **Accounting, Organizations and Society**, Volume 77, 2019,
65. Zhang, Y., Zhou, J., & Zhou, N. (2007). "Audit committee quality, auditor independence and internal control weaknesses", **Journal of Accounting and Public Policy**, 26, 300-327.
66. ZhilinYang, ChentingSu(2014). "Institutional theory in business marketing: A conceptual framework and future directions", **Industrial Marketing Management**, ISSN: 0019-8501, Vol: 43, Issue: 5, Page: 721-725.

Dimensions of the effectiveness of the audit committee after the Sarbins-Oxley law

Ghodratollah Haidari Nezhad (PhD)¹©

Assistant Prof, Department of Accounting, Payame Noor University, Tehran, Iran

(Received: 12 September 2021; Accepted: 7 March 2022)

As to the financial crises of the early twentieth century, followed by the emphasis on legal and professional bodies and the regulation related to the roles and responsibilities of the audit committee as well, especially the Sarbins-Oxley Law, we have witnessed extensive research on the effectiveness of the audit committee in parallel. These researches seem to be in lines with the requirements and regulations codified, including the SOX law and documenting the expectations of the audit committee. purpose of this study is to review the effectiveness of the audit committee and Post-SOX research through using previous research and library approach. The results indicate the positive effects of the audit committee on the quality of financial reporting, controls and internal auditing, the audit process and the positive reaction of the capital market. However, the results are inconclusive and sometimes contradictory in areas such as the compensation for committee members and non-financial expertise of them. These sections can be an appropriate bed for further research in the future. In general, it can be said that the evidence and the results of the studies support the effectiveness of the regulations related to the characteristics of the audit committee.

Keywords: Corporate Governance Principles, Audit Committee Effectiveness, Sarbins-Oxley.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

¹ haidarinejad@pnu.ac.ir ©(Corresponding Author)